

74

Դ. ԱՆԱՆՈՒՆ

ԲԱՆԻՈՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

(Սպանոլագրութիւն հիւանդութիւնից և գժրախտ
պատահարներէց)

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

Д. АНАНУНЬ Новые страховые законы

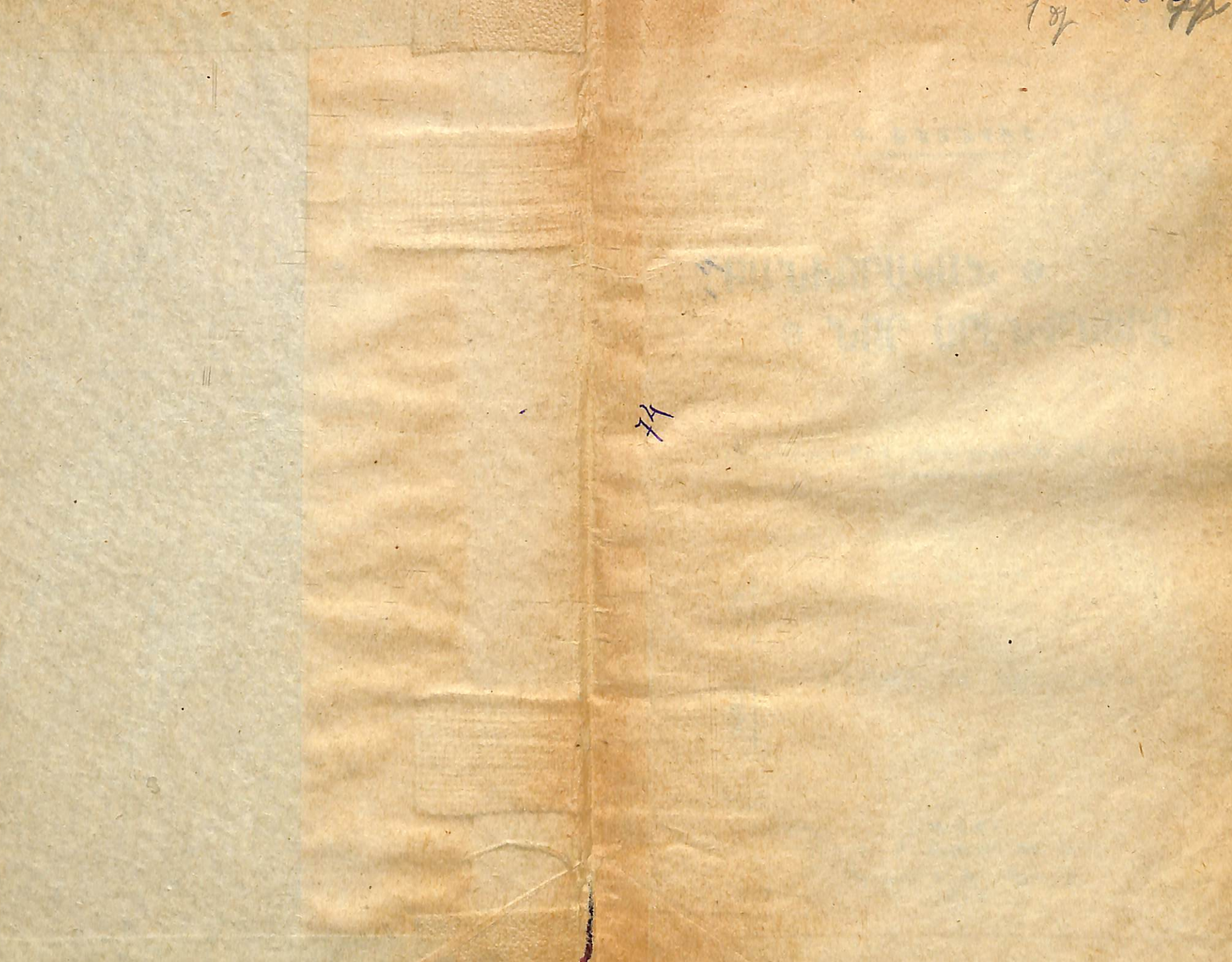
368.4

Ա-57

ԲԱԳՈՒ
Н. А. Эриванцова, Баку.
Տպարան Ն. Երևանցեանի
1914

7685

74



401 517 86

368.4
66-57

1 MAR 2010

4540

Դ. ԱՆԱՆՈՒՆ

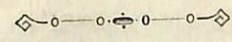


71

7685
77

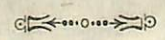
ԲԱՆԻՈՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

(Ապահովագրություն հիւանդությունից և դժբախտ պատահարներից)



ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

Д. АНАНУНЪ Новые страховые законы



Բ Ս. Գ Ո Ւ
Тип. Н. А. Эриванцова, Баку.
Տպարան Ն. Երևանցեանի
1914

11 FEB 2013

99.038



ԲԱՆԻՈՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

1912 թվականի Յունիսի 23-ին Բարձրագույն հաստատություն են ստացել երկու նոր օրէնք, որոնք գալիս են ապահովելու բանւորներին հիւանդութիւնից և դժբախտ պատահարներից: Օրէնքները նախ և առաջ անցել են Պետական Դումայի և Պետ. Սորհրդի քննութեան բովից, և այդ երկու հիմնարկութեան յետադէմ մեծամասնութիւնն իր կնիքն է դրել նրանց վրայ, այսինքն որքան կարելի է զիջել քիչ, իսկ զիջածն էլ պայմանաւորել հազար ու մի սահմանափակումներով և ոստիկանական խնամակալութեամբ: Եթէ իր ժամանակին բանւոր դասակարգն լայն հետաքրքրութիւն և ցայտուն մասնակցութիւն ցոյց տար դէպի քննող օրէնքները, հաւանօրէն այսօր նրանք խմբագրւած կլինէին մի չափով յօգուտ բանւորների: Սակայն այդ հետաքրքրութիւնը նա ցոյց չտուեց և հիմա ստանում է այն, ինչ կամեցել են տալ տիրող դասակարգերը: Այսպէս թէ այնպէս նոր օրէնքները հաստատւած են, այժմ Առևտրի և Արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը եռանգ և ջանք չի խնայում կեանքի մէջ մտցնելու նրանց, և զոնէ հիմա բանւորները պիտի հեռու կենան տնտարբերութիւնից և իրենք էլ հետևեն, թէ ինչպէս են մտցնում նոր օրէնքները, արդեօք չեն կամենում լսել և բանւորների կարծիքը. վերջապէս, նրանք պիտի ծանօթանան նոր օրէնքներին,



813-2009

որպէսզի տեղեակ լինե ով նրան՝ կարողանան յաջող կերպով պաշտպանել իրենց սեփական, իրենց ընտանիքի, ընկերների և ամբողջ բանւոր դասակարգի շահերը:

Ծանօթանանք ուրեմն նոր օրէնքներին:

I

Թէ ով պիտի ըսկէ նոր օրէնքների գործադրութեան վրայ.

Ասինք առայժմ ընդհանուր կերպով, որովհետև մանրամասն բացատրութիւնները պիտի լինին յետոյ, որ նոր օրէնքները կարգ ու կանոն են հաստատում այն մասին, թէ ով պիտի բժշկէ հիւանդ բանւորներին և ում ծախսով, ումից պիտի ստանան այդ բանւորները հիւանդութեան պատճառով կորցրած աշխատավարձը և ինչ չափով. մի խօսքով ինչպէս պիտի բանւորներն ապահովին հիւանդութիւնից, և յետոյ ով պիտի վճարէ ֆաւստած, հաշմանդամ դարձած կամ գործի մէջ սպանւած բանւորների կորուստը, այսինքն ինչպէս պիտի բանւորներն ապահովին գժբախտ պատահարներից: Պարզ է, թէ բանւորների համար ինչ կարևոր հանգամանքներ են շօշափում նոր օրէնքները: Հիմա տեսնենք, թէ գործնական կեանքում ով պիտի մտցնէ այդ օրէնքները, հսկէ նրանց անթերի կատարման վրայ և ուղղութիւն տայ նրանց:

Ամեն մի նահանգում, որի վրայ տարածւելու են ներկայ օրէնքները, հիմնուած են բանւորների ապահովագրման գործերի ատեաններ (Присутствие по делам страхования рабочих): Այդ ատեանները կազմուած են հետեւեալ պաշտօնեաներից և ներկայացուցիչներից. նախագահը—նահանգապետը կամ դրան համապատասխան մի այլ պաշտօնեայ (օրինակ, քաղաքապետը), անդամները՝ փոխ-նահանգապետը (կամ քաղաքապետի օգնականը և այլն), գանձաբանային պալատի կառավարիչը,

նահանգական դատարանի դատախազը կամ նրա ընկերը, զլխաւոր գործարանային տեսուչը, բժշկական տեսուչը, ներքին գործերի մինիստրութիւնից նշանակւած մի աստիճանաւոր, գործարանային տեսուչը, երկու անդամ նահանգական զեմստվօից, մի անդամ քաղաքային ինքնավարութիւնից, երկու անդամ գործարանատէրերից և երկու անդամ էլ հիւանդանոցային դրամարկղների մասնակցողներից, այսինքն բանւորներից: Այն նահանգներում, որտեղ զեմստվօ ղեկ գոյութիւն չունի, գործարանատէրերն ու բանւորներն ընտրում են երեք տեղական անդամներ: Այսպիսով մենք տեսնում ենք, որ բանւորների ապահովագրման գործերի ատեանները, հիմնուած են այնպիսի հաշւով, որ պաշտօնեաներն ու ունեւոր դասակարգերի ներկայացուցիչները կազմեն ճշող մեծամասնութիւն: Ապա նայեցէք, ատեաններն ունին 8 անդամ պաշտօնեայ, 3 անդամ տեղական ինքնավարութիւններից, ինքնավարութիւններ, որոնց մասնակցում են ունեւոր ապահովաններն ու բուրժուաները, ապա երկու անդամ ձեռնարկողներից, էլի ունեւորներից և բանւորների անմիջական շահագործողներից և յետոյ միայն երկու անդամ բանւորներից. ուրեմն բանւորները կանգնած են երկուսով տասներեքի դիմաց! Տղայամտութիւն կլինի կործել, թէ ատեանի անդամ պաշտօնեաները կը ցանկանան կամ կարող կլինին բռնել բանւորների կողմը: Դասակարգային պետութեան մէջ, ուր կառավարութիւնը ունեւորների գործադիր օրգանն է, այդպիսի բան չի լինում: Ապա չկարծէք, թէ ատեաններն աննշան դեր պիտի խաղան բանւորների կեանքում, և բանւորների համար անարժէք է զբաղւել նրանց կազմի և իրաւունքների հարցով: Ինկատի ունեցէք, որ հիւանդ բանւորները տկարութեան ընթացքում օժանդակութիւն պիտի ստանան այսպէս կոչւած հիւանդանոցային դրամարկղներից (больничная касса), որոնց պիտի մասնակցեն թէ անդամավճար-

ներով և թէ գործավարութեամբ նաև իրենք: Այդ դրամարկդները ամբողջ բախտը կախած է ատեաններէց. նրանք են քննում գրամարկդի գործավարութիւնը, հաստատում նրա վարչութիւնը, հեռացնում վարչութեան անդամներին, հրատարակում պարտադիր կանոններ, հաստատում կանոնադրութիւններ, ծաւալում օրէնքը նոր ձեռնարկութիւնների վրայ և այլն: Նրանք չափազանց կարևոր հանգամանքներ են և բանւորների համար խիստ նշանակալից: Մենք յետոյ, օրէնքի բացատրութեան մէջ, դեռ կ'ստանանք այդ մասին. Այժմ կ'ամենում ենք շեշտել, որ բանւորների ապահովագրման գործերի ատեանները խիստ կարևոր հիմնարկութիւններ են, և դրանց մէջ բանւորներին յատկացրած է աննշան տեղ: Բայց, իհարկէ, խնդիրը նրա մէջ չէ, թէ ինչպէս է կազմակերպւած այս կամ այն վարչական ատեանը, այլ թէ ինչ կացութեան մէջ է գտնուում հասարակական այս կամ այն խմբակցութիւնը: Բանւորները ատեաններում ունին երկու անդամ: Եթէ նրանք դուրսը, գործարաններում և իրենց հիմնարկութիւններում (արհեստակցական միութիւն, կօօպերատիւ և այլն) լաւ կազմակերպւած լինին, ապա կարող կ'լինին ընտրել այնպիսի ներկայացուցիչներ և հնարաւորութիւն կ'ունենան այնպիսի ուժով արձագանք տալու իրենց ներկայացուցիչներին պահանջներին, որ ամբողջ ատեանը կ'ամայ-ակամայ ստիպւած կ'ըլինի զիջել բանւորութեան:

Տեղական ատեանները ենթարկւում են բանւորների ապահովագրման գործի խորհրդին (Совѣтъ по дѣламъ страхованія рабочихъ), որը պիտի կազմակերպւի Պետերբուրգում: Խորհուրդը դարձեալ կազմած է մեծ թւով պաշտօնեաներից և ունեւոր դասակարգերի ներկայացուցիչներից: Այսպէս՝ նախագահը Առևտրի և Արդիւնաբերութեան մինիստրը, անդամները՝ նրա ընկերը, լեռնային դեպարտամենտի վերատեսուչը, ար-

դիւնաբերութեան բաժանմունքի կառավարիչն և նրա օգնականը, առևտրի բաժանմունքի կառավարիչը, Առևտրի և Արդիւնաբերութեան մինիստրի խորհուրդի երկու անդամները, երկու անգամ Ներքին գործերի մինիստրութիւնից, մէկ-մէկ՝ Ֆինանսների, Արդարադատութեան և Ծանապարհների Հաղորդակցութեան մինիստրութիւններից, Գլխաւոր Հողաշինութեան և Հողագործութեան Վարչութիւնից, Բժշկական Խորհրդից, Պետերբուրգի զեմստովօից, Պետերբուրգի քաղաքային ինքնավարութիւնից, հինգ անգամ ձեռնարկողներից և հինգն էլ բանւորներից: Այստեղ բացատրելու քիչ բան է մնում: Միայն թւերը ինչէր են ասում: 13 մեծ ու փոքր բերօկրատ, 2 անգամ ինքնավարութիւններից, որտեղ նստում են խոշոր հողատէրերն ու տնատէրերը, ապա 5 անգամ գործարանատէրերից և, վերջապէս, 5 բանւոր: 20 հոգու դէմ 5 հոգի: Եւ այդպիսով կազմւած խորհուրդը այն բարձրագոյն հիմնարկութիւնն է, որին ենթարկւում է ողջ ապահովագրման գործը: Նա է օրէնքի գլխաւոր հսկիչը, նրա տարակուսանքներ յարուցանող կէտերի բացատրողը: Չբաւարար է մոռանալ, որ ամենալաւ օրէնքն էլ կարող է մի դժբախտութիւն գառնալ, եթէ օրէնքի գործադրութիւնը յանձնւած է այնպիսի մարդկանց, որոնք իրենց հասարակական դիրքով անկախ են օրէնքից օգտւողների դիմաց: Այդ դժբախտութիւնը կարող է մեծանալ մանաւանդ այն ժամանակ, երբ այդ անպատասխանատու մարդիկ ունին նաև օրէնքը բացատրելու իրաւունք: Այս խորհրդածութիւնները անկարելի է մոռանալ, երբ արդէն գիտենք ապահովագրման խորհրդի ինչ լինելը:

Բայց միթէ այս բոլոր հանգամանքները կարող են վնասեցնել բանւորներին: Ո՛չ: Օրէնքները չեն հրատարակւում յաւիտեան անփոփոխ մնալու համար: Երեկ մենք ապահովագրման օրէնքներ չունէինք: Այսօր ու-

ներք, թէև մեր տեսակէտով խիստ անբաւարար: Վաղը կարող են այդ անբաւարար օրէնքները փոխել և լուսնաւոր: Միայն անհրաժեշտ է, որ օրէնքները փոփոխողներ լինին: Իսկ օրէնքները չեն փոփոխուում սրա կամ նրա քմահաճոյքի համեմատ, այլ նրանք միայն արտայայտում են հասարակական այս կամ այն դասակարգի ոյժը: Եթէ վաղը բանւոր դասակարգը աշխատէ զգացնել տալ, որ իր հետ չի կարելի կատակել, այն ժամանակ էլ նրա օգտին կը թեքէ օրէնսդրութեան նժարը: Օրէնքի աննշան բարելաւումը կարող է հրաշալի զէնք դառնալ օրէնքից օգտել իմացողների ձեռքին:

2.

Թէ ԻնՉՊէՍ ՊԻՏԻ ԲԱՆԻՈՐՆԵՐԸ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻԻԵՆ
ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԻԻԵՆՑ

(1912 թ. յունիսի 23-ի օրէնքի շուսաբանութիւնն
և քննութիւնը)

Բանւորի գոյութիւնը պայմանաւորւած է նրա բանւորական ոյժի վաճառումով: Նա անշարժ գոյքերի և զրամի տէր չէ: Եթէ բանւորական ոյժը շուկայում գին ունի, ապա նա հացի ու բնականի տէր է: Ձեղաւ այդ հանգամանքը, նրան միում է պարապ թափառել և քաղցել: Հիւանդութեան դէպքում նա նոյնպէս սովի զոհ է, որովհետև նա հնարաւորութիւն չի ունեցել իր աննշան օրավարձից խնայողութիւն անել, իսկ առանց զրամի ոչ հաց կայ, ոչ էլ բժշկութիւն: Բայց բանւորներն արդի հասարակութեան ամենապիտանի անդամներն են. նրանք են արտադրում մեր գոյութեան համար անհրաժեշտ բարիքները, ուստի հասարակութիւնը չի կարող անտարբեր լինել, նա չի կարող ցանկանալ, որ նրանք զոհ գնան սովին և հիւանդութեանը: Միւս կողմից ինքը բանւոր դասակարգը լուս և մոռնչ

չի տանում իր գլխին թափւող պատուհասները. նա կազմակերպւած պայքարով դարման է պահանջում իր դառն վիճակի համար: Այսպիսով բանւորների ապահովութեան հարցը դառնում է զերոգանցապէս հասարակական խնդիր և դա լուծւում է այն հղանակով, որ պետական կազմակերպութիւնը օգնութեան պիտի գայ բանւոր դասակարգին, որ նա, թէ հասարակական միջոցներով և թէ ձեռնարկողների վրայ բարձած առանձին հարկով պիտի ազատէ բանւորին սովի և հիւանդութեան դաժան ուրուականից:

Ռուսաստանում պետութիւնը նոր է սկսել զբաղւել բանւորների ապահովագրութեան հարցով, որովհետև հրկրի բանւորութիւնն էլ նոր է գլուխ բարձրացրել և պահանջներ առաջադրել: Եւ նոր միայն, 1912 թ. յունիսի 23-ին հրատարակեցին երկու բանւորական օրէնք. մէկի գորութեամբ բանւորներն ապահովագրւում են դժբախտ պատահարներից, իսկ միւսը նրանց ապահովագրում է հիւանդութիւններից: Մենք հիմա պիտի զբաղւենք վերջին օրէնքի քննութեամբ: Նա ապահովագրական գործը բաժանում է երկու մասի. հիւանդութեան պատճառով անգործութեան մատնւած բանւորների նիւթական օժանդակութեան գործը յանձնում է հիւանդանոցային զրամարկողներին (больничные кассы), իսկ նրանց բժշկութիւնը՝ ձեռնարկողներին, այսինքն գործարանատէրերին: Ծանօթանաւք ապահովագրական այդ երկու ճիւղերի հետ առանձին առանձին:

Ընդհանուր ուղղումներ

Օրէնքին ենթակայ են հետեւեալ կարգի ձեռնարկութիւնները. ֆաբրիկներ և գործարաններ, լեռնահանքեր, լեռնագործարաններ, երկաթուղիներ, նաւագրնացութիւն ներքին գետերի, ջրանցքների և լճերի վրայ ու տրամւայ: Օրէնքին ենթակայ ձեռնարկութեան մըշ-

տական բանւորների թիւը պակաս չպիտի լինի 20 հոգուց: Բացի այդ նրանք պիտի զբաղեցնեն շոգու, ջրի, էլեքտրականութեան կամ կենդանիների ուժով բանող շոգեկաթսաներ կամ շարժիչներ: Օրէնքը տարածւում է նաև այն ձեռնարկութիւնների վրայ, որոնք, դուրի լինելով կաթսաներից և շարժիչներից, զբաղեցնում են 30 և աւելի բանւորներ: Տեղական ինքնավարութիւններին (գեմստօ. քաղաք) պատկանող ձեռնարկութիւնները ենթարկւում են ներկայ օրէնքին, իսկ գանձարանային վարչութեան և երկաթուղային ընկերութիւնների (հանուրին ծառայող) ձեռնարկութիւնները չեն ենթարկւում: Ապահովագրւում են բոլոր վարձու բանւորներն և ծառայողներն առանց սեռի և հասակի խտրութեան:

Ապահովագրական գլխաւոր խորհուրդը կամ տեղական ատեաններն իրաւունք ունին որոշ ձեռնարկութիւններ անգամ ինքնուրուի կամ թէ օրէնքը տարածել նորերի վրայ, սակայն վերջին գէպքում պահանջւում է, որ այդ ձեռնարկութիւնների իւրաքանչիւրի մէջ զբաղւած բանւորների թիւը պակաս չլինի 10 հոգուց:

Հիւանդանոցային դաւաճակ

200 կամ աւելի մշտական բանւոր ունեցող ձեռնարկութիւնը հիմնում է իր առանձին հիւանդանոցային դրամարկղը: Եթէ այդքան բանւոր չկայ, ապա՝ Տարեան ձեռնարկութիւնները միանում են և գոյացնելով օրէնքի պահանջած բանւորների քանակը հիմնում են ընդհանուր դրամարկղ: Հիւանդանոցային դրամարկղներն ապահովագրական ատեանների թոյլտւութեամբ կարող են միանալ և ստեղծել աւելի խոշոր կազմակերպութիւն: Դրամարկղին մասնակցում են ձեռնարկութեան մէջ զբաղւած բոլոր վարձու աշխատաւորները: Մասնակցութիւնը սկսւում է գործի կանգնելու օրից և դա-

դարձւում է բանւորի հեռանալու հետ: Դրամարկղներն իրենց հաշւետւութեամբ ենթակալ են տեղական ատեանների իրաւասութեան, նրանք գործավարում են գլխաւոր խորհրդի հրատարակած կանոնադրութիւնով:

Դրամարկղ հիմնելու համար ձեռնարկողը պիտի դիմէ գործարանային տեսչին և ներկայացնէ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները: Դրամարկղն իրաւունք ունի իր վրայ վերցնելու նաև բժշկական օգնութեան գործը: Նա պարտաւոր է օգնելու միայն իր անդամներին, բայց և կարող է այդ օգնութիւնը տարածել նրանց ընտանիքների վրայ:

Բժշկական օգնութիւն

Բանւորները բժշկական օգնութիւն ստանում են ձեռնարկողների հաշին: Այդ օգնութիւնը նրանք ստանում են՝ 1) յանկարծակի հիւանդութիւնների և զրգալիտ պատահարների դէպքում, 2) որպէս ոտի վրայ բժշկութիւն (ամբուլատորային) և 3) որպէս հիւանդանոցային բժշկութիւն՝ հիւանդների և ծննդականների լիակատար խնամքով: Բժշկական օգնութիւնը հասկացւում է՝ որպէս բժշկի անվարձ խորհուրդ, ձրի դեղեր, վիրակապեր և այլ բուժական իրեր: Թեթև հիւանդութեան դէպքում բանւորը, քանի նա աշխատանքից չի հեռացրւած, անարգել օգտւում է բժշկութիւնից: Իսկ երբ հիւանդն աշխատանքի անընդունակ է դառնում, ապա նրա բժշկութիւնից օգտւելու իրաւունքը շարունակւում է չորս ամիս, եթէ նոյնիսկ հեռացել է գործից: Ձեռնարկողները բժշկական օգնութիւնն իրականացնում են ջոկ ջոկ կամ թէ դրա համար ստեղծում են ընդհանուր կազմակերպութիւն: Նրանց համար պարտադիր է սկզբնական բժշկական օգնութիւնն և ոտի վրայ բժշկութիւնը: Հիւանդանոցային բժշկութեան համար նրանք պարտաւոր չեն սեփական կազմակերպութիւն ստեղծել: Այդ կարգի բժշ-

կական օգնութիւնն իրականացնելու համար նրանք կարող են համաձայնութեան գալ զեմստութեան, քաղաքային ինքնավարութիւնների, մասնաւոր մարզկանց կամ հիւանդանոցային դրամարկղների հետ և նրանց հիւանդանոցներն ուղարկել օգնութեան կարօտ բանւորներին:

Եթէ գոյութիւն չունի այդ պայմաններից և ոչ մէկը, ապա հիւանդն ընդհանուր կարգով իրաւունք ունի ուժեղեւել տեղական ինքնավարութիւնների հիւանդանոցներում: Ծախքը որոշ սակագնով վճարում է ձեռնարկողը: Եթէ ձեռնարկողը բանւորներ է վերցնում կապալառուներից, ապա նրանց հիւանդութեան դէպքում պարտաւոր է բժշկական օգնութիւն հասցնել. ծախքը նա ստանում է կապալառուներից:

Դրամական օժանդակութիւն

Դրամարկղը օժանդակութիւն է տալիս հիւանդներին, դժբախտ պատահարներից ֆաւստածներին, յղիներին և ծննդականներին, իսկ մահաւան դէպքում — թաղման համար: Օժանդակութեան չափը հետեւեալն է. ընտանիքաւոր հիւանդներին և հաշմանդամներին (ֆաւստածներին) նրանց օրավարձի կէսից մինչև երկու երրորդականը, ամուրիներին — քառորդից մինչև կեսը, ծննդականներին կէսից մինչև ամբողջ օրավարձը, թաղման ծախք քսանօրեայ օրավարձից մինչև երեսօրեայ օրավարձ: Օժանդակութիւնը տրւում է հիւանդութեան չորրորդ օրից մինչև բժշկւելը, յամենայն դէպս մի նուագում այդ օգնութիւնը շարունակւում է 26 շաբաթ, իսկ կրկնակի դէպքում 30 շաբաթ մի տարւայ մէջ: Հաշմանդամներն օժանդակութեան իրաւունք ունին 13 շաբաթ: Ծննդականներն օժանդակութիւն ստանում են այն ժամանակ, երբ ծնելուց առաջ երեք ամիս անդամակցել են դրամարկղին: Ծննդականը օգուտւում է վեց շաբաթեայ օժան-

դակութեամբ: Դժբախտ պատահարից վախճանածի թաղման ծախքը տրւում է դրամարկղից: Յետոյ դա ստացւում է ձեռնարկողների դժբախտ պատահարների համար կազմած ապահովագրական ընկերութիւնից: Ինչ օրավարձից զանձւում է անդամավճարը, ըստ այնմ էլ տրւում է օժանդակութիւնը: Օժանդակութեան չափը տարեց-տարի որոշում է դրամարկղի ընդհանուր ժողովը: Ժողովից է կախած մերժել օժանդակութիւն տալու հիւանդանոցներում տեղաւորած բանւորներին, օժանդակութիւն չտալ տօն և կիրակի օրերի համար, տուգանքի ենթարկել կամ օժանդակութիւնից զրկել այն հիւանդներին, որոնք թերանում են կատարելու բժշկի խորհուրդներն և այլն:

Դրամարկղների միջոցները

Հիւանդանոցային դրամարկղների նիւթական միջոցների աղբիւրներն են. 1) բանւոր և ձեռնարկող անդամների վճարներ, 2) եկամուտ դրամարկղի կայքերից, 3) օժանդակութիւն և նուէր, 4) դրամարկղի վարչութեան որոշած տուգանքներից, 5) տուգանքներ ձեռնարկողից, երբ սա թերանում է որոշ պարտականութիւնների մէջ և 6) պատահական եկամուտներ: Կապալառուներից վերցրած բանւորների համար ձեռնարկողն ինքն է տալիս պահանջւած վճարները, իրաւունք ունենալով այն գանձել այդ վերջիններից: Անդամավճարների չափը որոշում է դրամարկղի ընդհանուր ժողովը. դա կարող է լինել օրավարձի մէկ տոկոսից մինչև երկու տոկոսը: 400-ից պակաս անդամ ունեցող դրամարկղը կարող է անդամավճարների չափը բարձրացնել մինչև երեք տոկոսի: 5 բուլբուլց աւելի օրավարձ ստացողները կամ թէ տարեկան 1500 ր. ռոճիկ ունեցողները վճարում են տոկոսներ 5 բուլբուլ հաշուով: Ձեռնարկողը վճարում է բանւորից հաւաքւած գումարի երկու երրորդականը, այնպէս որ դրա-

մարկղի այս աղբիւրից գոյացած միջոցների երեք հինգերորդականը տալիս են բանւորները, իսկ երկու հինգերորդականը ձեռնարկողը: Անդամավճարների գանձումը կատարում է ձեռնարկողը օրավարձի հատուցման ժամանակ: Բանւորներից ստացւած գումարի վրայ նա աւելացնում է իրենից հասանելիքն և ներկայացնում է դրամարկղի վարչութեան: Հիւանդները վճարից ազատ են: Նրանց դիմաց վճար չի տալիս նաև ձեռնարկողը: Ժամանակին չմտցրւած գումարները գործարանային տեսչութեան կարգադրութեամբ տուգանքով հանդերձ գանձւում են ձեռնարկողից: Դրամարկղի միջոցներից կազմւում է երկու առանձին դրամազուլիս. շրջանառու և պահեստի: Շրջանառու դրամազուլիսի պաշտօնն է բաւարարութիւն տալ առօրեայ պէտքերին, իսկ պահեստի դրամազուլիսը, որ կազմւում է բանւորների և ձեռնարկողի վճարների հինգից մինչև տասը տոկոսից՝ նպատակ ունի դրամարկղին նեցուկ լինել անակնկալների ժամանակ: Դրամարկղի գումարների պահպանութիւնը յանձնւում է ձեռնարկողին: Վերջինս պարտաւոր է իր հերթին այդ գումարները պահպանել որևէ վարկային հիմնարկութեան մէջ:

Հիւանդանոցային դրամարկղների գործաւարտութիւնը

Դրամարկղի գործերը վարում են ընդհանուր ժողովը և վարչութիւնը: Ընդհանուր ժողովը պիտի բաղկացած լինի ոչ թէ դրամարկղի բոլոր անդամներից, այլ միայն (իսկապիտաններից) թւով ոչ ավելի 100-ից: Ընդհանուր ժողովում ձեռնակողը ունի իր ներկայացուցիչները: Երեք ձայների քանակը հաւասար է բանւորական ձայների երկու երրորդականին: Զեռնարկողը կարող է իր կողմից ներկայացուցիչներ նշանակել կողմնակի մարդկանց: Ընդհանուր ժողովի նախագահը կամ

ձեռնարկողն է կամ նրանից նշանակւած անձն: Ժողովները հրաւիրւում են ընդհանուր օրէնքների հիման վրայ, այսինքն նախօրօք ստացւում է իշխանութեան թոյլտուութիւնը: Վարչութիւնը պիտի բաղկանայ կենտ թիւ կազմով անդամներից: Բանւորների կողմից ընտրւած վարչական անդամների թիւը մէկով աւելի պիտի լինի ձեռնարկողի նշանակովի անդամներից: Դրամարկղը կարող է իր կանոնադրութեան մէջ ասել և ընդունել, որ վարչութեան նախագահը պիտի լինի ձեռնարկողը կամ նրա նշանակւած անձը: Հակառակ դէպքում նախագահն ընտրւում է վարչութեան կողմից: Ընտրողական գործը ներկայացնւում է Նահանգապետին կամ սրան համապատասխան իշխանաւորի, որից էլ կախւած է հաստատել կամ բեկանել: Վարչութեան անդամները պէտք է օրէնքի առաջ լինին անարատ և իրաւունքներից չզրկւած: Վարչութեան վրայ է ընկնում դրամարկղի ողջ գործավարութիւնը: Նա տարւայ վերջին Ապահովագրական Խորհրդին ներկայացնում է իր հաշւետւութիւնը: Վարչութեան հաշիւները ենթարկւում են Վերաստուգիչ Յանձնաժողովի քննութեան: Այդ Յանձնաժողովը ընտրւում է ընդհանուր ժողովի կողմից: Բացի այդ՝ վարչութեան գործավարութիւնը կարող են քննութեան ենթարկել գործարանային տեսուչները տեղական ապահովագրական ատեանի կարգադրութեամբ և անկախօրէն, ապա նաև նահանգապետը: Իշխանութեան ցուցմունքները վարչութիւնը պարտաւոր է կատարել: Ապահովագրական ատեանը կարող է պաշտօնական սանկ վարչութեան նախագահին, անդամներին և այլն: Եթէ վարչութեան անդամներն իր պարտականութիւնները կատարելու պատճառով անկարող լինի դուրս գալ աշխատանքի, ապա այդ հանգամանքը իրաւունք չի տալիս ձեռնարկողին տուգանքի ենթարկելու կամ հեռացնելու նրան պաշտօնից: Վարչութեան անդամները իրենց վրայ դրած

պարտականութիւնները կատարում են անվարձ, եթէ այդ մասին առանձին չէ որոշւած կանոնադրութեան մէջ: Բանուոր-անդամը դադարելով զբաղւած լինել ձեռնարկողի մօտ, դրանով էլ դադարում է վարչութեան անդամ լինելուց: Ձեռնարկողը կարող է իրան վերապահւած իրաւունքներից՝ թէ ընդհանուր ժողովում և թէ վարչութեան մէջ՝ չօգտուի, եթէ այդ կամենայ: Այս դէպքում գրամարկդի ամբողջ գործավարութիւնը ընկնում է բանուորութեան ձեռքը:

Մենք համարեա մանրամասն պատմեցինք օրէնքի բովանդակութիւնը: Այժմ անցնենք այդ բովանդակութեան քննութեան և ջանանք խելամուտ լինելու, թէ որքան է նա համապատասխան բանուորների անխարդախ հասկացւած շահերին:

Օրէնքը անխտիր չի տարածւում բոլոր վարձու աշխատաւորների վրայ: Դա օրէնքի ամենավերաւոր կողմերից մէկն է: Հաշւած է, որ Ռուսաստանի 12 միլիօն բանուորութիւնից միայն 2 միլիօնը պիտի ենթարկւի նոր օրէնքին: Մոռացութեան են տրւած գիւղատնտեսական բանուորները, արևտրի, փոստի և հեռագրի աշխատաւորները, շինարարական (քարտաշ, հիւսըն և այլն) և ձկնորսաբանների բանուորներն և այլն: Օրէնքը մի առանձին բարեկամական գուրգուրանք է ցոյց տալիս մօտը ձեռնարկութիւններին. Շարժիչ չկայ գործարանում, երեսուն բանուորից աւելի չես զբաղեցնում և դու ազատ ես օրէնքից: Մօտը ձեռնարկութիւնների մէջ տիրող անպատկառ շահագործութեան հետ բանուորները լաւ են ծանօթ և միթէ բանուորների կեանքի գնով պիտի նրանք բարգաւաճեն ու ձօխանան: Կան խանութներ, որոնք շարժիչ չունին, բայց զբաղեցնում են տասնեակ գործովատարներ: Հիմա արի ու ասի, որ մօտը ձեռնարկութիւն է և նա անկարող է ծախքեր

անել հիւանդութեան դէպքում ամօքելու իր ծառայողի ծանր վիճակը: Բայց այդ խանութը միլիօնների շրջանառութիւն ունի, իսկ նրա տէրերը հազարներ են շրպարտում իրենց քմահաճոյքների համեմատ:

Յետոյ նիւթական օժանդակութեան և բժշկական օգնութեան գործը չպիտի դատել իրարից, այլ կենտրոնացնել բանուորների ինքնավար կազմակերպութիւնների ձեռքում, բարդելով ողջ ծախքը ձեռնարկողների և պետական գանձարանի վրայ: Բանուորների ապահովագրութիւնը ընդհանուր կուլտուրական գործ է և ձեռնուռ ողջ մարդկային ցիլի համար: Խլել նրանց լղարիկ եկամուտից այս կամ այն գումարը նորից նրանց վերադարձնելու նպատակով և այն էլ խուզած մի մասով գործավարութեան համար—դա թնչ մի ապահովութիւն է: Դա միայն ցոյց է տալիս, որ պետութիւնը կամենում է խնամակալել բանուորներին, որ նրանք իրենց ստացածը «չվատնեն շոայլօրէն»: Իսկ այն գումարը, որ բարդւում է ձեռնարկողների վրայ—դա էլ մի նպատակ ունի,—ընդգծել բանուորների առջև նրանց բարեկամական վերաբերմունքն ու խնամքը: Ո՛չ, ձեռնարկողները, տալով այս կամ այն գումարը, չպիտի գան նստեն բանուորների վրէժի և ղեկավարեն նրանց հարազատ գործերը: Ապահովագրական գործը միմիայն պիտի լինի բանուորների ձեռքին: Օրէնքը բերել է գործին խառնել և ձեռնարկողներին, բայց օրէնքը թոյլատրում է, որ ձեռնարկողը հրաժարէ իր վարչական մասնակցութիւնից Ուրիմն բանուորների հոանդից և կազմակերպ վիճակից է կախւած այնպէս տանելու գործը, որ ձեռնարկողը ինքնայօժար տեղի տայ և բանուորներին թողնէ մտահոգելու սեպհական ցաւերի մասին: Օրէնքը, ինչպէս տեսանք, պետութեան վրայ ոչ մի ծախս չի բարդում և միայն յանձնում է նրան հսկողի ու ղեկավարողի դեր: Ծախքերը պիտի քաշեն ձեռնարկողներն ու բանուորները: Բայց կան վարձեր, որ, ինչպէս քաղաքում

813-2009

454

7685

287

287



ձեռնարկողներն այժմ ոչ միայն հիւանդներին հասցնում են ձրի բժշկութիւն, այլ և տալիս են դրամական օժանդակութիւն: Արդ՝ ներկայ օրէնքը գալիս է ոչ թէ ապահովագրելու բանւորներին, այլ ձեռնարկողներին, որովհետեւ, եթէ նա կեանքի մէջ մտցնուի՝ ձեռնարկողները դրամական օժանդակութեան խոշոր մասը պիտի բարդեն բանւորների շինքին: Նորից կրկնում ենք, բանւորների եռանդից և կազմակերպ վիճակից է կախած, որ Բագում, օրինակ, հիմնւի այնպիսի դրամարկդ, որի ծախքերը քաշեն ամբողջովին ձեռնարկողներն, իսկ կարգադրիչները լինեն բանւորները:

Օրէնքը ճանաչում է միայն գործարանային դրամարկդներ և որոշ դէպքերում թոյլ է տալիս նրանց միացումը: Այդ արւած է նրա համար, որ իբր թէ դրամարկդները մօտ լինին բանւորներին: Բայց դա մի խաղ է, խաբուսիկ զրոյց:

Ուղղակի պարզ է օրէնքի նպատակը՝ բանւորներին միշտ պահել ձեռնարկողների հսկողութեան տակ: Այդ աւելի ահնայանի է դառնում, երբ ծանօթանում ենք դրամարկդի վարչական կազմի հետ. ընդհանուր ժողովի նախագահը նշանակւում է ձեռնարկողի կողմից, նա ունի իր նշանակովի անդամներն ընդհանուր ժողովի և վարչութեան մէջ, դրամարկդի միջոցները յանձնւում են ձեռնարկողի պահպանութեանն, դրամարկդի ընդհանուր ժողովները թոյլատրւում են իշխանութիւնից, ուր, իհարկէ, ներկայ պիտի լինի և ուստիկանութեան ներկայացուցիչը: Մի թէ այստեղ բոլորը նպատակ չունի բանւորների գլխին խնամակալ կարգելու ձեռնարկողին և նրան յանձնելու այժմերին ոչխարներից ջուկելու հոգատարութիւնը: Եթէ որևէ բանւոր, զրկւելով պաշտօնից՝ զրկւում է և դրամարկդի անդամակցութիւնից, ապա և անդիւրեկան քիթ ու պոռնգ ունեցող բանւորը միշտ էլ հեռու կլինի դրամարկդի գործերից: Պօքս բառացի չհասկանաք: Ուզում եմ ասել, որ ձեռ-

նարկողի դիւղիւկով պար չեկող բանւորն, այսինք բանւորներին չդաւաճանող բանւորը, հեռու կլինի դրամարկդի գործերից: Ո՞վ կը տուէ: Հարկաւ բանւորութիւնը: Ինչո՞ւ չեն ստեղծւում տեղական դրամարկդներ, որ իրենց մէջ ամփոփեն ողջ բանւորութիւնն և նրանց բաժան-բաժան չանեն ըստ զանազան ձեռնարկութիւնների: Լաւ չէր լինի, որ բանւորը կապւած լինէր մի վայրի կամ արգիւնաբերութեան մի ճիւղի ընդհանուր դրամարկդի հետ և այստեղ կամ այնտեղ աշխատելու պատճառով զրկւած չլինէր իր գործին հետեւի և մասնակցելու հնարաւորութիւնից: Իհարկէ, այդպէս լաւ կլինէր, Բայց այն ժամանակ բանւորները կսովորէին շփուել միմիանց հետ, իրազեկ լինել իրար վիճակի, ապա և կստեղծէր բանւորական ընդհանուր շահերի միջոցորդ, ընդհանուր կազմակերպութիւն, մի բան, որ ձեռնտու չէ շահագործողներին: Բաժանի՛ր, որ տիրես,— ահա նրանց նշանաբանը, բաժանի՛ր և ամենուրեք ունեցի՛ր քո մարդը, որի աչքից չը վրիպէ բանւորների և ոչ մի քայլը,— ահա նրանց նպատակը, եւ քանի որ այդպէս է, — գործարանային դրամարկդները կը դառնան հալածանքի և խտրութեան վայր այլ կերպ մտածողների համար: Այնտեղ կը թագաւորէ ձեռնարկողների կամքը: Նորից ու նորից կրկնում ենք. բանւորներից է կախած, որ շուրջ օրէնքի այդ պակասութիւնը կէտը ևս: Օրէնքը թոյլ է տալիս, որ մի քանի դրամարկդներ միանան իրար հետ: Ուրեմն պիտի աշխատել, որ միանան մի վայրի բոլոր դրամարկդները. օրինակ, Բագում դա ամենահեշտ իրագործելի մի բան է: Այստեղի բանւորութիւնը կենտրոնացած է մի չափազանց սեղ հորիզոնի տակ, արգիւնաբերութեան միջոցն ճիւղում, այդ բանւորութիւնն օգտւում է միևնոյն հիւանդանոցներից, մնում է, որ նա օժանդակութիւն ստանայ և միևնոյն ընդհանուր դրամարկդից: Օժանդակութեան չափի մէջ էլ նկատւում է նոյն խը-

տրական ոգին: Նախ որ արդարացի չէ հիւանդ բան-
ւորին զրկել իր ամբողջ աշխատավարձից: Տալով նրան
զրա մի մասը, մէկին կէսը, միւսին քառորդը, զրա-
նով դուռն է բացում դժգոհութեան և անհամաձայնու-
թեան: Բանւորներին այդպիսով զինում են միմիանց
դէմ: Ինչո՞ւ է մոռացւում, որ հիւանդը կարօտ է աւե-
լի լաւ խնամքի, ինչո՞ւ է խուզում նրա օրավարձը և,
վերջապէս, դա ի՞նչ կանոն է, որ մարդիկ հաւասար
վճարներ են տալիս, լայց հաւասարապէս չեն օգտւում
իրենց կրած ծախքերից: Կառավարութիւնը օրէնքի
քննութեան ժամանակ դրան տեւ է այն պատասխանը,
թէ դրամարկի միջոցները կազմում են և ձեռնար-
կողներին վճարներին, ուստի ամուրիներն իրա-
ւունք չունին դժգոհելու: Ինչո՞ւ, ձեռնարկողը գոյու-
թիւն ունի միայն ամուսնացածների համար, ինչո՞ւ
այդ ձեռնարկողի հարստութիւնը դիզում է միմիայն
ամուսնացածների ջանքերով: Փաստ է նոյնիսկ, որ
ամուսնացածներին յաճախ դժարութեամբ են գործի
ընդունում (օր. Բաղում): Ուրեմն այստեղ մի շուն էլ
է թաղած. օրէնքը օժանդակութիւն է ընդունում
օրավարձի կէսը, լայց իրականութեան մէջ բանւոր-
ները կստանան մի քառորդը: Մնում է, որ դրամարկ-
ների ընդհանուր ժողովները շտկեն այդ ծուռ կողմը,
որ կայ օրէնքի մէջ: Դրա համար էլ ընդհանուր ժո-
ղովները պիտի լինին գիտակից բանւորների ժողով-
ներ:

Օրէնքը դրամարկների վրայ բարդում է և այն
օժանդակութիւնն, որ այժմ 1903 թ. յունիսի 2-ի օ-
րէնքով հաշմանդամներին, փաստած բանւորներին
վճարում են ձեռնարկողները: Այդ օժանդակութիւնը
պիտի վճարի 13 շաբաթ: Կառավարութիւնն էլի ա-
սել է, որ բանւորներն իրաւունք չունին դժգոհելու,
քանի որ ձեռնարկողներն էլ են վճարներ տալիս:
Բայց հետաքրքիր է իմանալ, քանի՞ անգամ պիտի

շահագործւի այդ չարաքաստիկ փաստը: Ամուսնացող-
ներն արտօնում են աւել ստանալու, որովհետեւ ձեռ-
նարկողները նոյապէս դրամ են տալիս: Հաշմանդամ-
ների օժանդակութիւնն էլ դրանով է արդարացնում...
Աւելի լաւ չէր լինի, որ ձեռնարկողները փոխանակ
շահագործելու իրենց տւած «ողորմութիւնը»՝ դրա-
մարկների բոլոր ծախքերը վերցնէին իրենց
վրայ: Դա արդարացի կլինէր բանւորների դիմաց
և այն ժամանակ տրամաբանական էլ կըլիներ,
որ ձեռնարկողներն իրենց ուզած ծախքերը
բարդէին դրամարկների վրայ: Ել չենք ծանրանում
օրէնքի մնացած վերաւոր կէտերի վրայ: Աչքաբաց
ընթերցողը հէնց միայն նրա բովանդակութեան հասա-
րակ ընթերցումից կը նկատէ, թէ որքան է այդ օրէն-
քը պակասաւոր և միակողմանի, թէ որքան է բարդա-
ցրած այն հասարակ գործը, որ հիւանդ բանւորը նիւ-
թական օժանդակութիւն ստանալու իրաւունք ունի:

Այժմ դառնանք օրէնքի բժշկական օգնութեան
մասին խօսող կէտերին: Ինչպէս յայտնի է, ձեռնար-
կողները 1866 թ. օգոստոսի 26-ի ժամանակաւոր օ-
րէնքով պարտաւոր են բժշկական օգնութիւն հասցնել
իրենց բանւորներին: Ըստ էութեան օրէնքը նոր փո-
փոխութիւն չի մտցնում: Նորից յիշեցնում է ձեռնար-
կողներին նրանց պարտականութիւնների մասին և նո-
րից բժշկական գործը յանձնում է նրանց խնամքին,
ձեռնարկողները չեն կամեցել բժշկական օգնութեան
գործը յանձնել հիւանդանոցային դրամարկողներին:
Նրանք յայտարարել են, որ հին օրէնքի շնորհիւ իրենք
այժմ հիւանդանոցների և այլ բժշկական գործերի հետ
առնչութիւն ունեցող կայքերի տէր են և այդ կայքերը
չեն կարող յանձնել դրամարկողներին, որովհետեւ «վեր-
ջիններս յաճախ անկարող կլինեն պահպանել բանւոր-
ների բժշկութիւնը հարկաւոր բարձրութեան վրայ»:
Միթէ աչքակապութիւն չէ այս յայտարարութիւնը:

Ձեռնարկողները լաւ են խնամում հիւանդ բանւորներին, իսկ բանւորները «անկարող կը լինեն» խնամել իրենց ընկերներին, այսինքն իրենք իրենց, Պարզ է թէ ինչու մէկ ձեռնարկողների փորագաւը: Նրանք չեն, կամենում, որ բանւորները ձեռնարկողների քսակի կարգադրիչները լինեն:

Միթէ կարիք կայ բացատրելու, որ իրենք ձեռնարկողներն ոչ բժիշկ են, ոչ բժշկական գործի մասնագէտներ: Բժշկական օգնութեան գործը կատարւում է վարձու մարդկանց ձեռքով: Եթէ նրանց կարող են վարձել ձեռնարկողները, միթէ այդ անկարող կլինեն անելու բանւորները: Բանւորները՝ շահագրգռած լինելով գործի յաջողութեան մէջ՝ կը վարձեն նոյնիսկ լաւերին: Բանն էլ հէնց նրանումն է, որ լուին լաւ գրամ պիտի տաս, իսկ ձեռնարկողին, որ ծախքեր քաշողն է, գրանից ինչ օգուտ:

Ահա այս է նոր օրէնքը իր գլխաւոր կողմերով: Պիտի այն ընդունել և շտկել նրա ծռութիւնը գործնական կեանքում, իսկ շտկողը պիտի լինի գիտակից բանւորը:

3.

Թէ ԻՆՉՊԻՍԻ ԴՐԱՄԱՐԿՂ Է ՀԱՐԿԱԻՈՐ ԲԱԳԻԻ ԲԱՆԻՈՐՆԵՐԻՆ

Մենք ծանօթացանք այն բանին, թէ ինչպէս է օրէնքը ապահովագրում բանւորներին հիւանդութիւնից: Դրա համար նա հիւանդանոցային գրամարկղներ է հիմնում: Ամեն հիւանդանոցային գրամարկղ իր առանձին կանոնադրութիւնը պիտի ունենայ, որը պիտի արտայայտէ օրէնքի ներքին իմաստը: Օրէնքի մէջ ասւած է, թէ Ապահովագրական խորհրդը կը հրատարակէ օրինակելի մի կանոնադրութիւն, որը կամ կարող է ամբողջովին ընդունուել այս կամ այն ձեռնար-

կութեան մէջ կամ թէ նա կը ծառայէ օրինակ, որի երեսով կը կազմւին ցանկալի կանոնադրութիւնները: Այս վերջին հանգամանքում թէ ձեռնարկողը (գործարանատէրը) և թէ բանւորները իրաւունք ունին փոփոխութիւններ մտցնել կանոնադրութեան մէջ: օրէնքից վերցնել այն, ինչ ցանկալի է, մերժել այն, ինչ ցանկալի չէ: Օրէնքով կանոնադրութիւնը կազմում է ձեռնարկողը (յօդուած-28), բայց մինչև նրա հաստատութեան առաջարկելը նա պարտաւոր է լսել բանւորների ընտրած լիազօրների կարծիքը: Այստեղ բանւորները կարող են պահանջել և առաջարկել, որ ուղղումներ մտցնւին գործարանատէրի կազմած կանոնադրութեան մէջ, իհարկէ, այնպիսի ուղղումներ, որոնք ձեռնառու են բանւոր դասակարգին:

Եւ եթէ Բազում սկսի ապահովագրական օրէնքների գործադրութիւնը՝ նման եղանակով են կազմւելու հիւանդանոցային գրամարկղների կանոնադրութիւնները: Բազւի բանւորները պատրաստ պիտի լինեն, որ օրէնքի իրենց համար ձեռնառու կէտերը տեղ գտնեն կանոնադրութիւնների մէջ: Դրա համար նրանք պարզ հասկացողութիւն պիտի ունենան այդ ձեռնառու կէտերի մասին: Ահա այդ նպատակով Բազւի առաջաւոր բանւորները մի օրինակելի կանոնադրութիւն են կազմել և հրատարակել: Մենք այստեղ առաջ կը բերենք այդ կանոնադրութեան գլխաւոր կէտերը: Դրանք կէտեր են, որ եթէ ընդունւին գործարանատէրերի կողմից, ապա կարելի կը լինի ասել, թէ բանւորները կունենան բաւականին գոհացուցիչ ապահովագրութիւն հիւանդութիւնից: Արդ՝ որոնք են Բազւի առաջաւոր և գիտակից բանւորների կազմած կանոնադրութեան այդ ցանկալի կէտերը, որոնք թէ հակառակ չեն օրէնքի ոգուն և թէ ձեռնառու են բանւորութեան համար: Այդ կէտերը հետեւեալներն են:

1. Ամբողջ Բազւի արդիւնաբերական բայօնի հա-

մար հիմնել մի ընդհանուր հիւանդանոցային գրամարկը, որի գլխաւոր վարչութիւնը կըլինի Բագում, իսկ մասնաճիւղերը—Սարունչիում, Բիրի-Հէյրաթում և Սև-Քաղաքում:

2. Դրամարկը մասնակցում են այն բոլոր գործարանները, որոնց մէջ զբաղւած են 10 և աւելի բանուոր:

3. Դրամարկին անդամակցում են ոչ միայն ուսանողատակ բանուորները, այլ և օտարահատակ:

4. Բագւի ընդհանուր հիւանդանոցային գրամարկը իր վրայ է վերցնում բժշկական օգնութեան գործը:

5. Այդ նպատակի համար անհրաժեշտ ծախքերը նա ստանում է ձեռնարկողներից, քանի որ օրէնքով ներանց պարտքն է ձրիապէս բժշկել հիւանդ բանուորներին:

6. Դրամարկը միջոցներ է ձեռք տանում առողջապահիկ պայմանների ստեղծելու թէ բանուորների բնակավայրերում և թէ նրանց աշխատանքի տեղերում: Դրա համար նա իրաւունք ունի զբաղւել լուսաւորչական գործով, այսինքն գրքեր, թուղթիկներ և թերթեր հրատարակել, դասախօսութիւններ կազմակերպել, սինեմատօգրաֆներ բանալ, ուսումնասիրել իր ամբաստանի աշխատանքի և բնակարանային պայմանները, մասնակցել գանազան համադումարների, ապա էժան բնակարաններ շինել, կամ թէ աջակցել նման նպատակով եղած ձեռնարկութիւններին:

7. Դրամարկը բժշկական օգնութիւն է հասցնում ոչ միայն իր անդամներին, այլ և նրանց ընտանիքներին:

8. Դրամարկը նիւթական օժանդակութիւն է տալիս իր անդամին նաև այն դէպքում, եթէ հիւանդանում է նրա ընտանիքի որեւէ անդամը (կինը, երեխան, մայրը և այլն):

9. Դրամական օժանդակութիւն գրամարկի անդամը ստանում է հիւանդութեան առաջին իսկ օրից և օրէնքի նշանակած բարձր չափերով, այսինքն սովորականացած իր օրավարձի հրկու երրորդականը, ամուրի կէսը և այլն:

10. Հաշմանդամների ստացած օժանդակութիւնը յետ է ստացւում ձեռնարկողից կամ համապատասխան Ապահովագրական ընկերութիւնից:

11. Դրամարկի միջոցները կազմւում են բանուորների անդամավճարներից և ձեռնարկողների նրպաստներից, սակայն այն ֆիրմաներում, ուր այժմ բանուորները իրենց հիւանդութեան ժամանակ օժանդակութիւն են ստանում ձեռնարկողներից—նրանք (այսինքն բանուորները) անդամավճարներ չեն տալիս և գրամարկի պահանջած բոլոր ծախքերը ընկնում են ձեռնարկողների վրայ:

12. Բանուորական անդամավճարների քանակը ընդունւում է բարձր չափով, այսինքն նրանց աշխատավարձի երկու տոկոսը:

13. Աշխատավարձի մէջ են մտնում բոլոր կարգի վճարները. զուտ օրավարձը, օրտականոն աշխատանքների դիմաց եղած վճարները, բնակարանավարձը, նուէրները, ճաշի գինը և այլն և այլն:

14. Դրամարկը կառավարւում է ընդհանուր ժողովի և վարչութեան միջոցով, որոնց բոլոր անդամները ընտրւում են բանուորների կողմից: Ձեռնարկողները ինքնայոժար հրաժարւում են մասնակցելու գրամարկը գործավարութեանն ու կառավարութեանը:

15. Դրամարկը իր բոլոր ժողովներին և նիստերին կարող է հրաւիրել իրազեկ անձանց և լսել նրանց կարծիքներն ու ցուցմունքները: Իրազեկ անձինք օգտւում են խորհրդակցական ձայնով: Դրամարկի վարչութեան առաջարկութեամբ Բագւի Ապահովագրական ստեանը լսում է այդ իրազեկների կարծիքը, հրաւիրելով

նրանց մասնակցելու իր նիստերին:

16. Դրամարկդը գործարաններում ունի իր լիազորները, որոնց միջոցով իրագործում է կառավարութեան գործը:

17. Թէ ընդհանուր ժողովներում և վարչութեան նիստերին կարող են մասնակցել նաև անդամների անձնափոխանորդները, որոնք օգտւում են խորհրդակցական ձայնով, իսկ անդամների բացակայութեան ժամանակ նաև վճռական ձայնով:

18. Ընդհանուր ժողովներ լինում են ամիսը մի անգամ: Արտակարգ ժողովներ վարչութեան կամ Վերստուգիչ յանձնաժողովի որոշումով կամ թէ ոչ պակաս 25 լիազորի պահանջմամբ:

19. Ընդհանուր ժողովը բաղկացած է 100 լիազորից և այդքան էլ անձնափոխանորդներից: Վարչութիւնը 24 անդամից և նոյնչափ անձնափոխանորդներից:

20. Թէ դրամարկդի ժողովներում և թէ նրա գործավարութեան մէջ բոլոր լիզուները գործածելի են:

Ահա այն գլխաւոր կէտերը, որոնք եթէ մտցնենք Բագլի դրամարկդի կանոնադրութեան մէջ, ապա հնարաւոր կը լինի ասել, թէ բանւորները ստանում են լուրջ ապահովագրութիւն: Առաջաւոր բանւորները իրենց մշակած կանոնադրութեան մէջ ուրիշ շատ կէտեր ունին դրած, որոնք նոյնպէս չափազանց կարեւոր են: Մնում է, որ բանւորները խորին ուշադրութիւն դարձնեն այդ ամբողջ կանոնադրութեան վրայ և ձեռնարկողների առաջ պաշտպանեն, թէ այստեղ հրտաարարած կէտերը և թէ ամբողջ կանոնադրութիւնը: Հասկանալի է, որ դա պիտի լինի համերաշխութեամբ և կազմակերպւած եղանակով:

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԲԱՆԻՈՐՆԵՐԸ ՈՊԵՃՈՎԱԳՐԻՆԵ ՎԹԲԱՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

(1912 թ. յունիսի 23-ի օրէնքի լուսաբանութիւնն ու ըննութիւնը):

Բուն օրէնքի բացատրութեան անցնելուց առաջ՝ անհրաժեշտ ենք համարում պարզել, թէ ինչ է նշանակում դժբախտ պատահար: Դժբախտ պատահարը ճիշտ որ պատահար է: Դա անսպասելի և յանկարծ պատահած մի անակնկալ է, որ աշխատանքի կանգնած բանւորին զրկում է մարմնի որևէ անդամից, գալիս է մի հարուածով խանգարելու նրա առողջութիւնը, ապա և զրկելու նրան աշխատանքից, վերջապէս, նոյնիսկ կտրում է նրա կեանքի թելը: Պէտք է գտնել փաստը՝ դժբախտ պատահարից (несчастный случай) և փաստ արհեստի հիւանդութիւնից (профессиональная болезнь): Օրինակ մի զրաշար կարող է տպարանի հեղձուկ մթնոլորտում տարիներով շնչել կապարի փոշին և, որպէս հետևանք այդ պայմանների, քայքայել իր կուրծքը, դառնալ թոքախտաւոր, աշխատանքի անընդունակ: Կուլտուրական երկրներում (Գերմանիա, Աւստրիա) կայ բանւորների ապահովագրում և այդ կարգի հիւանդութիւններից, որ կոչւում է ապահովագրում անդամալուծութիւնից (инвалидность):

Ռուսաստանը այդ ապահովագրումն չի ճանաչում: Մեզ մօտ դեռ անխախտ է այն կացութիւնը, թէ բանւորն էլ մի մեքենայ է, երբ մաշւում է, դէն է շարտւում անխնայ: Բայց մեզ մօտ դժբախտ պատահարներից փաստածները, այսպէս կոչւած հաշմանդամները առաջ (և այժմ էլ, քանի դեռ կեանքի չէ կոչւած 1912 թ. յունիսի 23-ի օրէնքը) իրենց ա-

ռողջական կորուստի փոխարէն հատուցումն էին ստանում ձեռնարկողներից 1903 թ. յունիսի 2-ի օրէնքով: Այդ բացառութիւնը երեւի նրա համար է, որ դժբախտ պատահար ասածդ չափազանց աչք ծակող երեւոյթ է: Եւ իրաււ Այն ժամանակ, երբ, արհեստի հիւանդութեան դէպքում, կարելի է ասել, թէ դժուար է պայքարել բնութեան և ձախորդութեան դէմ և դրանով ճանապարհ դնել անգիտակից բանւորին, — այդ միևնոյնն անկարելի կլինի կրկնել և դրանով անկարելի է միսթարել անգիտակիցներից անգիտակցին, երբ նա զոհ է դառնում դժբախտ պատահարին: Դժբախտ պատահարն ինքը ծառայում է իր դէմ նոյնիսկ անբարբառ բանւորին:

Դու, ձեռնարկող, որ հիմնել ես այս գործարանն իմ յաւելեալ աշխատանքով ուրճանալու, դու, որ շարել ես այսքան բարդ մեքենաներ, դու, որ հրամայում ես ինձ գետնի խորքը իջնելու կամ հսկայ շինութիւնների ծայրին թառած աշխատելու, — դու պիտի իմանաս՝ որ այդ աշխատանքը կապւած է ոչ միայն նեղութիւնների հետ (այդ նեղութիւնների համար ես վաճառել եմ և դու գնել ես իմ բանւորական ոյժը), այլև այնպիսի պատահարների, որ ես մի ակընթարթում կարող եմ զրկել կեանքից կամ կորցնել մարմնիս որևէ անդամ և դառնալ անընդունակ օգտակար աշխատանքի: Դու գիտես, որ այնուհետեւ ես շուկայում էլ գին չունիմ կամ գինս իջնում է. ապա ուրեմն դու պարտաւոր ես քո ձեռնարկութեան շահի գանձողը չլինել միայն, այլև նրա մէջ պատահած դժբախտութիւնների պատասխանատուն:

Ձեռնարկողի պատասխանատուութիւնը դժբախտ պատահարների դիմաց իր հիմքն ունի բուրժուական հասարակարգի այն այբուբենական համարած ճշմարտութիւնը, թէ մասնաւոր սեփականութիւնը սուրբ է և անձեռնմխելի:

Բանւորների ոյժը, որ առևտուրի առարկայ է դարձել, նրանց միակ սեփականութիւնն է, ուստի և այդ սեփականութեան վտանգումը պիտի բաւարարւի վտանգողի կողմից, ինչպէս առհասարակ բաւարարում է բուրժուական հասարակարգի մէջ վտանգւած սեփականութիւնը:

Այժմ անցնենք նոր օրէնքի մանրամասնութիւններին:

Օրէնքին ենթարկող ձեռնարկութիւնը պիտի ունենայ շարժիչ և զբաղեցնէ 20 բանւոր, կամ թէ 30 բանւոր առանց շարժիչի: Օրէնքը չի տարածում գանձարանի ձեռնարկութիւնների, գիւղատնտեսական, առևտրի և տրանսպորտի, շինարարական և այլն բանւորների վրայ: Հաշմանդամ բանւորի դիմաց պատասխանատու է ոչ թէ ձեռնարկողն առանձնապէս, այլև ձեռնարկողներից կողմւած ապահովագրական ընկերութիւնը:

Այդ պատասխանատուութիւնից ապահովագրական ընկերութիւնն ազատւում է միմիայն այն դէպքում, եթէ հաստատւում է, որ դժբախտութիւնը բանւորի հետ պատահել է նրա չարամտութեան պատճառով: Դրա հաստատութեան հոգան էլ ընկնում է ընկերութեան վրայ: Ձեռնարկողը՝ գործերը կապալաւի յանձնելով, դարձեալ ինքն է ֆուլմ պատասխանատուն: Եղած ծախքերը նա կարող է ուտանալ կապալաւից: Օրէնքը չի ընդունում որևէ նախնական պայմանագիր՝ թուացնող կամ զրկող բանւորին իր իրաւունքներից: Դժբախտ պատահարից փառածների բժշկութիւնն ամբողջովին ընկնում է ձեռնարկողների վրայ: Եթէ փառածը հրաժարում է բժշկութիւնից, ապա ապահովագրական ընկերութիւնը իրաւունք ունի զրկել նրան ամբողջովին կամ մասամբ՝ օժանդակութիւնից կամ կենսաթոշակից: Վիրաբու ժական օգնութիւնից հրաժարելը չի համարւում

մերժումն բժշկելու: Եթէ ֆլասաւածին չի տրւել ձրի բժշկութիւն, ապա ընկերութիւնը պարտաւոր է որոշ սակաւքնով հատուցանել նրա բժշկական ծախքերը: Դժբախտ պատահարներից ֆլասաւածներին վարձատրութիւն տրւում է օժանդակութեան և կենսաթոշակի ձևով: Օժանդակութիւն (посо́бие) նրանք ստանում են 13 շաբաթւայ ընթացքում հիւանդանոցային դրամարկդներից: Օժանդակութեան չափը հաւասար է աշխատավարձի երկու երրորդականին: Կենսաթոշ. (пенсия) տրւում է կամ՝ աշխատանքի կատարեալ անընդունակութեան կամ թէ՛ այդ ընդունակութեան մի մասը կորցնելու դէպքում: Առաջին դէպքում կենսաթոշակը հաւասար է աշխատավարձի երկու երրորդականին, իսկ երկրորդ դէպքում կենսաթոշակի չափը հաշւում է կորուստի համեմատ:

Փոքրահասակների կենսաթոշակի չափը համեմատ նրանց մեծանալուն, բարձրացնում է մինչև հասարակ բանւորի միջին աշխատավարձը: Վնասւած բանւորի մահան դէպքում, եթէ մահը տեղի է ունեցել անմիջապէս պատահարից յետոյ, կամ բժշկութեան ընթացքում, ապահովագրական ընկերութիւնը պարտաւոր է վճարել թաղման ծախքերը, վախճանւածի քսանօրեայ — երեսնօրեայ օրավարձին հաւասար: Ընկերութիւնը պարտաւոր է կենսաթոշակ կարգել վախճանւածի կնոջ, երեխաներին և մերձաւոր ազգականներին, եթէ վերջիններիս կերակրողը եղել է դժբախտացածը: Կենսաթոշակը հաշւում է հետեւեալ կերպով. օրւայ աշխատավարձին աւելացնում է նրա տասից մինչև քսան տոկոսը, եթէ բանւորն օգտւել է ձեռնարկողի բնակարանից կամ ստացել է բնակարանավարձ, գրան աւելացւում է և ճաշի արժէքը, եթէ բանւորը ճաշն ստացել է ձեռնարկողից, ապա ի նկատի է առնւում — եթէ կայ այդպիսի պայման, — և ձեռնարկութեան գումար օգտի բանւորական

բաժինը, և յետոյ այդ ստացւած գումարի երկու երրորդականը բազմապատկւում է 280-ի վրայ: (Այս վերջին թիւը տարուայ օրերի թիւն է, պակաս իսկականից 85 օրով):

Այդ դէպքում, եթէ ֆլասաւածը ամբողջովին կորցրել է իր աշխատանքունակութիւնը, ստացած գումարը կը լինի նրա կենսաթոշակի քանակը, իսկ եթէ ֆլասաւ կորուստը մասնակի է, (օր. աշխատանքունակութեան 10 տոկոսը, 15 տոկոսը և այլն), ապա կենսաթոշակը հաշւում է գրա համեմատ, նուազ չափով:

Այս կերպ հաշւում է այն ֆլասաւած բանւորների կենսաթոշակը, որոնք աշխատում են ողջ տարին՝ բանող ձեռնարկութեան մէջ կամ թէ՛ նրանց մէջ միևնոյն զբաղմունքով աշխատում են ամբողջ տարին:

Եթէ չկան այդ պայմանները, ապա փոխւում է կենսաթոշակի հաշւումի եղանակը: Օրինակ, մի փականագործ, որ ստանում է օրական 2 ռ. զբաղմունք է գտել այնպիսի գործարանում, որը բանում է տարւայ մէջ միայն 6 ամիս: Եթէ այդ բանւորը ֆլասաւեց, նրա կենսաթոշակը կը հաշւի այնպէս, որ նա վեց ամսւայ համար ստանայ վարձատրութիւն 2 ռուբլուց, իսկ ֆնացած վեց ամսւայ դիմաց հասարակ մշակի օրավարձի համեմատ: Ապա մի այլ հանգամանք: Այդ փականագործը տարւայ ընթացքում վեց ամիս զբաղւում է իր արհեստով, ֆնացած վեց ամիսը նա վերադառնում է գիւղը՝ իր գիւղականտեսական աշխատանքները կատարելու: Եթէ նա ֆլասաւեց՝ կը ստանայ կենսաթոշակ առաջին եղանակով. վեց ամսւայ դիմաց՝ 2 ռուբլուց, իսկ ֆնացածը՝ հասարակ մշակի օրավարձի համեմատ: Այս ներութիւնն օրէնքի մէջ մտցւած է Պետական Խորհրդի կողմից: Դա մի վտանգաւոր կէտ է բանւորների գէժ, որ մի տեղ ուղղակի զրկւում է նրանց, միւս տեղ ստիպում

ամուր կաշի որևէ գործարանի, սպառնալով, հակառակ դէպքում, զրկել նրանց շօշափելի օգնութիւնից։
Կողմերի—բանւորի և ապահովագրական ընկերութեան—համաձայնութեամբ կենսաթոշակը կարելի է փոխարինել միանուագ վարձատրութիւնով, այն է 10 տարւայ կենսաթոշակի վճարումով։ Սակայն դա թոյլատրւում է մանր կորուստների և կենսաթոշակների նկատմամբ, երբ աշխատաւնդունակութեան կորուստը բարձր չէ 15 տոկոսից, իսկ տարեկան կենսաթոշակը 36 բուրլուց։

Եթէ կենսաթոշակ ստացող հաշմանդամ բանւորը փաստւում է՝ ապա նրա աշխատաւնդունակութեան կորուստը էլ չի հաշւում 100 տոկոսից, այլ այն նուազ չափից, որը գոյութիւն ունի նման բանւորի մէջ, թէև նա իր պակասաւոր կողմով հանգերձ ընտելացած և համակերպւած լինի կատարելու առողջ մարդու աշխատանք։ 1903 թ. յունիսի 2-ի օրէնքում այս կէտը գոյութիւն չունէր։ Հին օրէնքով, եթէ բանւոր, երկրորդ անգամ փաստւում էր, նրա աշխատաւնդունակութեան կորուստի որոշման ժամանակ նկատի չէր առնւում, թէ նա պակաս ընդունակութիւնների տէր է եղել. այդպիսի բանւորը նկատւում էր, որպէս կատարեալ աշխատաւնդունակ եղած և իբրև նոր վնասւած, ուստի և նոր փաստը հաշւում էր 100 տոկոսից։ Նոր օրէնքը այս կէտում խմբագրւած է ի փաստ բանւորների։

Երեք տարւայ ընթացքում, սկսած կենսաթոշակի նշանակումից, կողմերն իրաւունք ունին զիմելու նորից բժշկական քննութեան՝ հաւաստիանալու, թէ փոփոխութիւն չի կատարւել հաշմանդամի առողջութեան մէջ։ Այդպիսի բժշկական կրկնաքննութեան կարելի է դիմել տարին մի անգամ։ Բժշկական նոր քննութեան արդիւնքը հիմք է ծառայում ըստ նոր տուեալների փոփոխել կենսաթոշակի չափը։ Հաշմանդամը ստացած փաստի համար մինչև երկու տարին չի

կորցնում իրաւունքը պահանջ առաջադրելու։ Երբ փաստւած բանւորի առողջութիւնը՝ բժշկական միջոցների գործադրելուց յետոյ՝ ստանում է կայուն գրութիւն, ապահովագրական ընկերութիւնը նշանակում է նրան կենսաթոշակ՝ աշխատաւնդունակութեան կորուստի համեմատ։ Հաշմանդամն անձամբ կամ լիազօրի միջոցով կարող է պաշտպանել իր շահերն ընկերութեան առաջ։ Միմիայն դրանից յետոյ, եթէ նա դժգոհ է ընկերութեան որոշած կենսաթոշակից, կարող է դիմել դատարանի օգնութեան։ Ապահովագրական գործի ամբողջ գործավարութիւնը կենտրոնացած է ձեռնարկողներից պարտադիր կերպով կազմւած ընկերութեան ձեռքում։ Բանւորները ոչ մի մասնակցութիւն չունին նրա մէջ։ Ապահովագրական ընկերութիւնն իրաւունք ունի հրատարակել պարտադիր կանոններ, հրահանգներ, զրբեր, կազմակերպել դասախօսութիւններ, համագումարներ և այլն։

Բանւորների տեսակէտից օրէնքն ունի շատ վերաւոր և պակասաւոր կողմեր։ Նախ բանւորները հետու են ֆիւում օրէնքի գործավարութիւնից, մի օրէնքի, որ յատկապէս հրատարակւած է նրանց համար։

Ինչ ապահովութիւն, թէ ամեն քայլափոխում տեղի չեն ունենալ հազար ու մի զեղծումներ և թվ կարող է այնքան մօտ լինել բանւորին, քան թէ ինքը բանւորը։ Բանւորական տեսակէտով ապահովագրութեան ամբողջ գործը պիտի յանձնւի բանւորական ինքնավար կազմակերպութիւններին։ Այդ չկայ։ Դրա համար բանւոր դասակարգն անգույ պիտի մտածէ և անդադրում հաւաքէ իր ոյժերը։ Ապահովագրական գործին մասնակցելու տեսակէտից օրէնքը պարունակում է իր մէջ մի կէտ, որը չպիտի խուսափէ բանւորների ուշադրութիւնից։ Դա ընկերութեան առաջ անձամբ կամ լիազօրի միջոցով պաշտպանւելու կէտն է։

Անձամբ պաշտպանելու միտքը բանւորները պիտի թողնեն:

Նրանց ոյժը անհատական եռանդի և ճարպիկութեան մէջ չէ, այլ կազմակերպւած գոյութեան: Օրէնքի յիշածս կէտը պիտի օգտագործել այն ուղղութեամբ, որ կազմակերպին բանւորների համար իրաւական օգնութեան բերօններ: Դա հրամայական պահանջ է: Աշխատաւորներին կորուստի սրտման համար օրէնքն ասում է, թէ կողմերը, այսինքն ֆեաւած բանւորն ու ապահովագրական ընկերութիւնը, կարող են բժիշկներ հրաւիրել իրենց ընտրութեամբ: Այստեղ էլ բանւորները գործը պիտի տանեն որոշ կազմակերպութեան միջոցով: Անհատական ընտրութիւնը պիտի մերժել: Ամեն կերպ պիտի աշխատել մասնագէտ և բանւորների շահերին նւիրւած բժիշկների մի խմբակցութիւն ստեղծել, որը կարողանար հաշմանդամին ապա նրա կորուստի ուղիղ և անաչառ պատկերը, որ ֆեաւածը նորից չֆեաւելի այս կամ այն պատահական խորհրդատւի չկշռադատւած որոշումից: Մեզ թւում է, որ բանւորները կազմակերպւած ջանքերով կարող են ստեղծել՝ ապահովագրական ընկերութեան հետ համաձայնութեան գալով՝ ընդհանուր և չեզոք բժշկական մի մարմին: Դա էլ հարցի լուծման մի ուրիշ ելքն է:

Տարւայ օրերի քանակն օրէնքն ընդունում է 280: Ի՞նչ հաշւով: Եթէ նկատի են առնում կիրակիներն ու տօները, ապա պիտի ստել, որ օրացոյցը 85 կիրակի և տօն չի ճանաչում: Եւ վերջապէս, կան արդիւնաբերութեան ճիւղեր, ուր, ինչպէս նախարարին արեւորութեան մէջ, ոչ միայն չեն տօնում կիրակիները, այլ մինչև անգամ Մկրտութեան և Յարութեան տօները: Ուրեմն, 280 թիւը մի կամայական չափ է և վերցրած բնագրօսիկ կերպով: Բանւորները տառին 280 օրից աւելի են աշխատում: Աւելի

աշխատում են. պակաս ստանում...

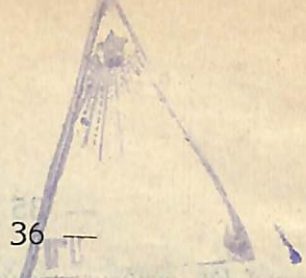
Օրէնքը մի կէտում էլ զրկում է բանւորին: Ի՞նչ հիման վերայ է իջեցնում լրիւ աշխատավարձը երկու երրորդականի: Զէ՞ որ հիւանդ կամ ֆեաւած բանւորն աւելի պահանջ ունի կանոնաւոր ու առողջապահիկ կեանքի, քան թէ առողջը:

Ինչու է նա զրկում իր վարձատրութեան մէկ երրորդից:

Առանց այն էլ բանւորն իր ստացած լրիւ օրավարձով մի պակաս կեանք է վարում, իսկ պակասաւոր վարձատրութիւնն աւելի կը ճնշէ նւրա կորացած մէջքը: Այդ հաշւով ձեռնարկողների վարձատրութիւնը մի գանձ չէ, որ մատի փաթաթան շինելով, դատաւիտում են բանւորներին, թէ վերջիններս դիտմամբ են ֆեաւում իրենց:

Բանւորները խիստ շահագրգռւած են նաև, որ օրէնքն առանց բացառութիւնների տարածւի ողգային տնտեսութեան բոլոր ճիւղերի վրայ: Բացառութիւն չլինի ոչ պետական, ոչ հասարակական կազմակերպութիւնների, ոչ առևտրի և տրանսպորտի, ոչ շինարարական, ոչ տնային արդիւնագործութեան մէջ աշխատող բանւորների համար, ոչ մանաւանդ գիւղատնտեսութեան նկատմամբ: Գիւղատնտեսական ձեռնարկողները, գլխաւորապէս կալուածատէր—ազնուական, ամենուրեք բացառիկ քաղաքական դիրք ունին գրաւած, մանաւանդ բացառիկ է նրանց դիրքը Ռուսաստանում, ուր նրանք գոյն են տալիս պետական ողջ քաղաքականութեանը: Հողատէրերի հաւաստիացումներով գիւղատնտեսութեան մէջ չեն գործադրւում բարդ մեքենաներ որ տեղի ունենան մեծ չափով գծախառ պատահարներ և յետոյ՝ իբր իրենք մօտ լինելով բանւորներին՝ գծախառութեան դէպքում հայրական խնամք և վերաբերմունք անպակաս չեն անում նրանցից: Այդ տեսակէտի հետ բանւորները





կարող հաշուել: Նրանց պահանջը պիտի լինի—
մի օրէնք եւ օրէնքի հաւատար գործադրութիւն:

Մեր ընթերցողները տեսան, որ ապահովագրական
գործը ոչ միայն կենտրոնացնում է ձեռնարկողներից
կազմած ընկերութիւնների մէջ, այլ և այդ ընկերու-
թիւններին տրւում է լայն ազատութիւն շփուելու մի-
միանց հետ, սարքելու համագումարներ և այլն: Գաղտ-
նիք չէ, որ մեր երկրում արդիւնաբերողներն ու
արեւարականներն առանձին պատուի մէջ են: Նրանք
ունին իրենց կազմակերպութիւնները, և անմիջապէս
կամ կողմնակի միջոցներով ազդում են կառավարու-
թեան քաղաքականութեան վրայ ու այդ քաղաքակա-
նութեան նժարը մի չափով թեքում իրենց օգտին: Եւ
ահա ուժեղներին նոր օրէնքը տալիս է նոր միջոցներ
և ուղիներ՝ էլ աւելի ուժեղանալու: Իսկ այդ ուժեղ-
ների թոյլ և անկազմակերպ հակառակորդին, բան-
ւոր դասակարգին, օրէնքն այդ զլանում է տալ: Եթէ
ապահովագրական ընկերութիւններն իրաւունք ունին
համագումարներ, դասախօսութիւններ կազմակերպե-
լու և այլն և այլն, ապա ինչո՞ւ այդ իրաւունքը չի
տրւում հիւանդանոցային դրամարկիւններին: Միթէ բան-
ւորները քիչ բան կունենան յայտնելու միմիանց, սովո-
րելու միմիանցից ինչո՞ւ է այդ մոռացութեան տրւում:
Նրա համար, որ ձեռնարկողները կազմակերպւելով՝
շատ-շատ մի բան աւելի կպահանջեն ներկայ կա-
ռավարութիւնից. իսկ բանւորները կազմակերպւե-
լով հրապարակի վրայ կդնեն ուրիշ հարցեր:

Իսկ զա անցկալի է համարւում: Սակայն կազմա-
կերպւելու իրաւունքը բանւորների համար խիստ կա-
րեւոր պահանջ է և ոչ մի պատուար չի կարող դրա
առաջն առնել: Պատուարը բանւորական անգիտակցու-
թիւնն է, որի ղէմ պէտք է մաքառել բուն կերպով:
Կազմակերպութիւնը տանում է ղէպի յախթանակ—այդ
պէտք է յիշեն բանւորները:



ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0116924

44.038